

унікальних конкурентних переваг; необхідність розвитку внутрішньо-фірмової культури управління аграрним формуванням повинні зосереджуватися на людських потребах і інтересах [2, с.44].

Варто зазначити, що кожне аграрне підприємство характеризується особливостями діяльності, ставить перед собою специфічні цілі, а кожен працівник має свої цінності й установки. Крім того, економічне середовище, зокрема євроінтеграційні процеси, в якому функціонують аграрні підприємства, постійно змінюється, а кожне підприємство по-різному реагує на, що відбуваються зміни. Внаслідок необхідності швидкого та ефективного реагування на ці зміни, варто запроваджувати контролінг, який допомагає передбачити несприятливі ситуації та уникати їх [3, с.163]. Різні підприємства ставлять перед собою різні цілі. Саме тому, на нашу думку, контролінг покликаний забезпечувати різноманітні інструменти для контролю за їх виробничо-господарською діяльністю, оскільки набору засобів, однаково успішно застосовується на всіх підприємствах не існує.

Удосконалення системи управління аграрних формувань у напрямку розвитку євроінтеграційних процесів повинно передбачати побудову такої організаційної структури управління, яка б не допускала б дублювання однієї і тієї ж функцій на різних рівнях прийняття, того чи іншого рішення.

У напрямку розвитку євроінтеграційних процесів, на нашу думку, варто провести проектування або реорганізацію структури управління, яка повинна базуватися на стратегічних планах аграрних формувань, зокрема структура повинна відповідати: технологіям виробництва аграрної продукції і послуг; відношенням власності на підприємстві; зовнішньому оточенню підприємства; якісному стану персоналу. При формуванні організаційної структури управління аграрних формувань необхідно витримувати ряд вимог: структура повинна забезпечувати оперативність в роботі; забезпечувати його економічність; оперативне управління повинно поєднуватися з надійністю функціонування; потрібно створювати умови для підвищення професіоналізму в управлінні; повинна дотримуватися норм керованості. При вдосконаленні організаційної структури підприємства необхідно звернути увагу на наявність дрібних не рентабельно підрозділів, їх ліквідація спростить організаційну структуру. Поряд з цим, для удосконалення системи управління аграрних формувань у напрямку розвитку євроінтеграційних процесів, на нашу думку, потрібно більше уваги приділяти економічним та соціально-психологічним методам управління, поліпшити економічний аналіз господарства, використовувати моральне і матеріальне стимулювання праці, створити приємний соціально-психологічний клімат. Слід також особливу увагу звернути на підвищення освіти та кваліфікації працівників аграрних формувань.

Отже, удосконалення системи управління аграрних формувань у напрямку розвитку євроінтеграційних процесів – складна проблема, оскільки вона детермінується багатьма технічними, економічними, соціальними та іншими факторами. Крім того, процес удосконалення системи управління аграрних формувань має бути скоординований з формами власності на селі, підприємництва і самоуправління, розмежування функцій державного управління і елементів комерційного розрахунку, правильного використання важелів товарно-грошових відносин, застосування нових методів регулювання виробництва.

Перелік посилань:

1. Ратошнюк Т. Роль інтеграційних процесів у розвитку підприємств аграрного сектору регіону [Електронний ресурс] / Т. Ратошнюк, Л. Канигула. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2016_03_31_lviv/sekcija_section_5_2016_03_31/rol_integracijnikh_procesiv_u_rozvitku_pidpriemstv_agrarnogo_sektoru_regiону/119-1-0-1767
2. Терещенко С. І. Особливості управління в сучасних аграрних формуваннях / С. І. Терещенко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2014. – Вип. 8. – С. 43-47
3. Гудзинський О. Д. Контролінг в системі менеджменту : [монографія] / О. Д. Гудзинський, М. М. Аксентюк, О. М. Деменіна ; за заг. ред. О. Д. Гудзинський ; Ін-т підготов. кадрів держ. служби зайнятості України. – К. : ІПК ДСЗУ, 2009. – 225 с.

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ – ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

М.Д. Гилка, к.е.н.

*Інститут управління природними ресурсами
Університету економіки і права «КРОК», м. Коломия*

Як відомо, Україна належить до країн з достатньо потужним потенціалом розвитку економіки сільського господарства, що, в першу чергу, визначається наявними природними ресурсами, зокрема земельними. Ефективне, раціональне використання земельних ресурсів може бути стійким підґрунтям сталого розвитку сільського господарства та, відповідно, сільських територій. На жаль, на сьогодні українське сільськогосподарське виробництво характеризується агресивним викорис-

танням сільськогосподарських угідь, що супроводжується недостатнім формуванням штучної родючості через застосування мінеральних добрив. Формується також нераціональне співвідношення внесення мінеральних добрив за видами, тобто вноситься набагато менше калійних і фосфорних добрив, які впливають на вміст поживних речовин у рослинах, та значно більше азотних, які забезпечують інтенсивніший ріст рослин. Крім того, сільськогосподарськими товаровиробниками не дотримуються вимоги сівозміни та раціональної структури посівів на користь вирощування таких високоприбуткових експортно орієнтованих культур, як пшениця, ячмінь, сояшник, ріпак. Такий підхід зумовив те, що питома вага даних культур становить 80-90 % у структурі посівів більшості сільськогосподарських підприємств у 10 регіонах країни.

Погіршення якісних характеристик використання земельних ресурсів негативно позначилося на показниках його ефективності. Так, аналіз основних показників економічної ефективності використання земельних ресурсів в Україні у 2015 р., порівняно з 1990 р., показав, що площа посіву зернових культур майже не змінилася, цукрових буряків зменшилася приблизно у 7 разів, а площа посіву таких культур, як сояшник, ріпак та соя зросла відповідно у 3 рази, 14 разів та 86 разів. У той же час урожайність зернових культур зросла на 17,1 %, цукрових буряків – на 58 %, сояшнику – на 36,7 %, ріпаку – у 3 рази, сої – майже у 2 рази. Відповідно до цього валовий збір зернових культур зріс на 17,9 %, соняшнику – у 4 рази, ріпаку – у 44 рази, сої – у 179 разів, валовий збір цукрових буряків зменшився у 4 рази. Отже, можемо сказати, що лише валовий збір зернових культур збільшився за рахунок зростання урожайності, тобто за рахунок інтенсивного фактора, тоді як валовий збір сояшнику, ріпаку та сої збільшився за рахунок зростання площі посівів даних культур, тобто за рахунок інтенсивного фактора. При цьому рівень рентабельності зернових культур зменшився з 85,6 % у 1995 р. до 43,1 % у 2015 р., рівень рентабельності цукрових буряків зменшився відповідно з 31,2 % до 28,2 %, а сояшнику – з 170,9 % до 80,5 % [2, с. 296-327].

За умови погіршення загального стану використання земельних ресурсів необхідно хоча б призупинити негативні процеси у сфері господарського освоєння земель, здійснювати екологізацію землеробства та відшукати більш адекватні способи збільшення виробництва продовольчих ресурсів.

На жаль, в Україні з 1990 по 2015 рік значно зросли площі солонцюватих, засолених та кам'янистих ґрунтів. Звуження масштабів хімізації сільського господарства, у тому числі й внесення добрив, обумовило формування від'ємного балансу поживних речовин у ґрунті. Лише в областях Карпатського регіону існує близько 60 тис. га чагарникових заростей і 113 тис. га безгосподарних земель антропогенного походження, які знаходяться здебільшого на території колишніх колгоспів. Вважаємо, що вся відповідальність повинна покладатися на тих землевласників та землекористувачів, які після збирання врожаю не дбають про поновлення поживних речовин у ґрунті та не використовують добре випробувані заходи із захисту сільськогосподарських угідь від ерозії, засолення тощо [3, с. 12-19].

Отже, сільськогосподарські угіддя в Україні використовуються не ефективно. Для підвищення продуктивності земель необхідно створити більш досконалий механізм охорони землі, який стимулював би землевласників і землекористувачів до дбайливішого використання та збереження землі як основного засобу виробництва.

Крім того, заходи для підвищення ефективності земельних ресурсів не принесуть вагомих результатів, якщо не будуть проводитися в комплексі із іншими заходами, спрямованими на забезпечення сталого розвитку сільських територій України та її регіонів на основі принципів і підходів до ведення економічної та регіональної політики, притаманних країнам Європейського Союзу. Вважаємо, що основними напрямками економічної політики, спрямованої на забезпечення сталого розвитку сільських територій, є:

- стимулювання несільськогосподарських видів підприємницької діяльності на сільських територіях;
- підвищення ефективності природоохоронних заходів та реалізація програм захисту земель в контексті проведення земельної реформи;
- розбудова інфраструктури сільських територій;
- активізація транскордонної співпраці з метою запозичення передового досвіду розвитку сільських територій держав – членів ЄС.

Перелік посилань:

1. *Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України* : [монографія] / наук. ред. В. В. Борщевський ; НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2012. – 216 с.
2. *Статистичний щорічник України за 2015 рік* / [за ред. І. М. Жук]. – Київ : Державна служба статистики України, 2016. – 569 с.
3. Шарий Г. Державне управління землями сільськогосподарського призначення: що заважає високоефективно використовувати та надійно охороняти їх? / Г. Шарий // *Землевпорядний вісник*. – 2010. – № 5. – С. 12-19.